

ТРЕТ ПОЛУГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ
КОАЛИЦИЈА МАРГИНИ

Родово базирано и сексуално насилство

ОКТОМВРИ 2025 – МАРТ 2026

Изработиле:

М-р Сара Миленковска
и Марта Стевковска

Оваа активност се спроведува во рамките на проектот “СЕ ГРИЖИМЕ: Заедно се бориме против сексуалното и родовото насилство”, финансиран од Европската Унија, а имплементиран од Националната мрежа против насилство врз жени и семејно насилство во партнерство со ХЕРА – Асоцијација за истражување и здравствена едукација, Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ Маргини и Реактор – Истражување во акција. Содржината на овој документ е единствена одговорност на Коалиција Маргини, и на никој начин не може да се смета дека ги претставува ставовите и гледиштата на Европската Унија.

Во периодот октомври 2025 – март 2026 беа анализирани **21 доставен Ексел-запис**, односно поединечни досиеја на документираните случаи на родово базирано, семејно, сексуално и поврзано насилство. Случаите се документираните од **Станица ПЕТ, Кортекс/Советувалиште Тетово, Рурална коалиција и ЗРА „АКВА“ Струга.**

Методолошка забелешка

Иако доставениот пакет содржи 21 Ексел-запис, при аналитичката обработка е важно да се разликуваат документациски записи од уникатни инциденти. Во најголем дел, еден Ексел-запис претставува еден случај. Сепак, случаите 666/2026, 668/2026 и 669/2026 се однесуваат на ист семеен контекст, односно на исто семејство во кое мајката и децата се документираните одделно како засегнати лица. Затоа, за статистичка анализа на инциденти, овие записи се третираат како еден поширок семеен случај.

Оттука, извештајот користи две нивоа на анализа:

- **21 документациски запис**, односно број на доставени Ексел-досиеја;
- **19 уникатни случаи/инциденти**, по чистење на повторувањата;
- **25 документираните жртви/засегнати лица**, кога се бројат сите лица наведени во случаите, вклучително жени, девојчиња, момчиња и други засегнати лица.

Овој пристап е важен бидејќи едноставното броење на Ексел-записите може да го прецени бројот на инциденти, додека броењето само на уникатни случаи може да го потцени бројот на лица погодени од еден насилан настан или семејна динамика.

Документација на случаите

Од вкупно **21 документациски запис**, најголем број се документираните од **Кортекс/Советувалиште Тетово** и **Станица ПЕТ**. Поточно, **9 записи** се од Кортекс/Советувалиште Тетово, **8 записи** од Станица ПЕТ, **3 записи** од Рурална коалиција и **1 запис** од ЗРА „АКВА“ Струга. На ниво на уникатни случаи, по спојување на повторувачките записи за истото семејство, распределбата е: **8 случаи од Станица ПЕТ, 7 од Кортекс/Советувалиште Тетово, 3 од Рурална коалиција и 1 од ЗРА „АКВА“ Струга.**

Општ статистички преглед

Од **19 уникатни случаи**, сите содржат елементи на **психолошко насилство**, што го прави психолошкото насилство најдоминантната форма на насилство во овој мониторинг период. Тоа се појавува преку страв, закани, омаловажување, контрола, понижување, следење, изолација, нарушена самодоверба, анксиозност, траума, емоционална нестабилност и чувство на несигурност.

Физичко насилство е документирано во **12 од 19 уникатни случаи**, односно **63.2%**. Овие случаи вклучуваат удирање, давење, влечење за коса, туркање, нанесување телесни повреди, физички напад за време на бременост, скршеници, повреди на глава и тело, како и насилно внесување во возило.

Сексуално насилство или сексуализирана злоупотреба е документирано во **5 од 19 случаи**, односно **26.3%**. Тука спаѓаат случаи на силување, сексуален напад врз малолетничка, грабнување и силување, сексуално вознемирување во јавен простор, како и сексуализирана дигитална уцена преку експлицитни фотографии или видеоматеријали.

Економско насилство е јасно видливо во **2 од 19 случаи**, односно **10.5%**. Тоа се појавува преку недавање пари, контрола врз финансиите и економска зависност. Овој број веројатно е потценет, бидејќи економската зависност често се појавува во описите како дел од пошироката семејна контрола, но не секогаш е посебно кодирана.

Дигитално насилство е документирано во **2 од 19 случаи**, односно **10.5%**. Овие случаи се особено сериозни бидејќи се поврзани со сексуално насилство, снимање, експлицитни фотографии, закани за објавување на интернет и уцена.

Демнење, следење или контролирачко набљудување се појавува во **3 од 19 случаи**, односно **15.8%**. Во овие случаи насилството се манифестира преку следење на жртвата, набљудување, причекување, контрола на движењето и создавање постојано чувство на загрозеност.

Закани, вклучително закани по живот или закани со објавување интимни материјали, се документираны во **6 од 19 случаи**, односно **31.6%**. Заканите се појавуваат и во интимно-партнерски односи и во дигитални/сексуализирани форми на насилство.

Форми на родовосновано насилство

Најважниот статистички наод е дека насилството во оваа база речиси никогаш не се јавува како изолиран чин. Напротив, податоците покажуваат континуирано преклопување на повеќе форми на насилство во рамки на ист случај. Во најголем дел од анализираниите случаи, физичкото, психолошкото, економското, сексуалното и дигиталното насилство не се појавуваат како одделни категории, туку како меѓусебно поврзани механизми преку кои сторителот воспоставува и одржува моќ и контрола врз жртвата.

Овој наод е во согласност со современите разбирања на родово базираното насилство, особено со концептот на **коерзивна контрола (coercive control)**, развиен од социологот Еван Старк. Според овој пристап, насилството не треба да се разбира само како серија физички инциденти, туку како поширок систем на доминација кој вклучува изолација, надзор, ограничување на автономијата, економска зависност, закани и континуирано нарушување на чувството на безбедност. Токму ваквите обрасци се препознаваат во најголемиот дел од случаите во оваа база.

Психолошко насилство

Психолошкото насилство претставува најраспространета форма на насилство и е присутно во речиси сите документираните случаи. Тоа се манифестира преку навреди, омаловажување, закани, контрола на движењето, ограничување на контактите со семејството и пријателите, љубомора, манипулација, следење и постојано создавање чувство на страв и несигурност.

Податоците покажуваат дека психолошкото насилство многу ретко се јавува самостојно. Напротив, во голем број случаи токму тоа претставува почетна фаза на насилната динамика, која подоцна може да ескалира во физичко, сексуално или економско насилство. Во повеќе случаи жртвите опишуваат долготрајно чувство на страв, анксиозност, губење на самодовербата, несоница, депресивни симптоми и повлекување од социјалниот живот.

Особено значајно е што психолошкото насилство често останува невидливо за институциите бидејќи не остава видливи физички последици. Сепак, истражувањата на Светската здравствена организација покажуваат дека долготрајното психолошко насилство може да има подеднакво сериозни последици врз здравјето како и физичкото насилство, вклучително посттравматско стресно нарушување, депресија и хронични здравствени проблеми.

Физичко насилство

Физичкото насилство е документирано во повеќе од половина од уникатните случаи и претставува втора најзастапена форма на насилство. Случаите опфаќаат удирање, туркање, давење, влечење за коса, нанесување телесни повреди, физички напади за време на бременост и други форми на директно физичко повредување.

Важно е да се нагласи дека физичкото насилство речиси секогаш се појавува во контекст на претходно воспоставена психолошка контрола. Во повеќето случаи насилниот инцидент не претставува прво појавување на насилство, туку ескалација на веќе постоечки обрасци на заплашување, изолација и контрола.

Во дел од случаите сторителите биле под дејство на алкохол или психоактивни супстанции. Сепак, овие фактори не треба да се толкуваат како причина за насилството. Меѓународните истражувања покажуваат дека употребата на алкохол може да ја зголеми сериозноста и фреквенцијата на насилните инциденти, но не го создава насилството. Клучниот фактор остануваат родовите односи на моќ, чувството на сопственост врз партнерката и потребата за контрола. Дополнително, неколку случаи покажуваат дека физичкото насилство продолжува и по разделба или обид за напуштање на насилната врска. Ова е особено важно бидејќи бројни истражувања укажуваат дека периодот непосредно по разделбата претставува еден од најризичните моменти за сериозно насилство и фемицид. Фемицидот се разликува од останатите убиства, бидејќи зад него се крие родова мотивација, а жената е убиена затоа што е жена. Вака квалификуваниот обид за убиство влезе во македонскиот Кривичен законик во 2023-та година, иако како термин не постои никаде во него. За време на овој мониторинг надовор од работата на нашите соработници во Скопје

Сексуално насилство

Сексуалното насилство претставува една од најтешките форми на насилство документирано во оваа база. Иако бројчено е помалку застапено од психолошкото и физичкото насилство, тежината на последиците е исклучително висока.

Особено загрижува фактот што дел од случаите се однесуваат на малолетнички. Документирани се случаи на силување, сексуален напад, сексуална злоупотреба проследена со снимање, како и закани за јавно споделување интимни содржини. Овие случаи укажуваат дека сексуалното насилство во овој мониторинг период често е поврзано со дополнителни форми на злоупотреба, особено психолошка манипулација, дигитално насилство и уцена.

Податоците покажуваат дека сексуалното насилство ретко се случува како единствена форма на насилство. Напротив, тоа најчесто се појавува во комбинација со закани, контрола, заплашување и злоупотреба на доверба или авторитет. Во

неколку случаи жртвите покажуваат симптоми на траума, повлекување од образовниот процес, чувство на срам, страв од стигматизација и нарушено чувство на безбедност.

Особено значајна појава е поврзаноста меѓу сексуалното и дигиталното насилство. Заканите со објавување интимни фотографии и видеа претставуваат форма на сексуализирана дигитална злоупотреба која создава дополнителна психолошка траума и чувство на постојана изложеност. Во овие случаи насилството не завршува со самиот инцидент, туку продолжува преку можноста материјалите да бидат споделени, што ја продлабочува контролата врз жртвата.

Економско и дигитално насилство како механизми на контрола

Иако поретко експлицитно евидентирани, економското и дигиталното насилство се појавуваат како важни придружни форми на насилство.

Економското насилство се манифестира преку контрола на финансиските ресурси, ограничување на пристапот до пари, спречување на вработување или создавање зависност од сторителот. Во неколку случаи токму економската зависност се појавува како фактор што ја отежнува можноста жената да ја напушти насилната средина.

Дигиталното насилство се јавува преку снимање без согласност, закани за објавување интимни материјали, онлајн вознемирување и користење на технологијата како средство за контрола. Иако бројот на вакви случаи е релативно мал, нивното присуство укажува на промена во начините на кои насилството се врши и продолжува надвор од физичкиот простор.

Континуум на насилство

Анализата покажува дека случаите најдобро можат да се разберат како **континуум на насилство**, а не како поединечни инциденти. Насилството најчесто започнува со психолошка контрола, постепено се проширува кон ограничување на автономијата, економска зависност и изолација, а во дел од случаите ескалира во физичко или сексуално насилство. Децата често се дел од оваа динамика – како сведоци, директни жртви или средство преку кое сторителот врши дополнителен притисок врз жената.

Токму затоа податоците упатуваат дека ефективниот одговор не може да биде насочен само кон поединечниот насилен настан. Потребен е интегриран пристап кој ќе ги препознае психолошката контрола, економската зависност, дигиталната злоупотреба и влијанието врз децата како составни делови на истата насилна структура.

Профил на преживеаните

Во анализираните 19 уникатни случаи се документирани 25 жртви или засегнати лица. Од нив, 24 се лица од женски род, а 1 е машко дете. Најголем дел од жртвите се возрасни жени, но значаен дел се деца и малолетнички. На ниво на категорија, најголем број се заведени како жени жртви на насилство, додека најмалку 6 жртви се деца или малолетни лица. Ова вклучува малолетни девојчиња, едно малолетно момче и случаи каде децата се директно изложени на насилство, сведочат на насилство врз мајката или се користат како средство за контрола врз жената. Етничката распределба на ниво на жртви покажува:

- 13 жртви се Македонки;
- 7 жртви се Албанки;
- 4 жртви се Ромки;
- 1 жртва е со непозната етничка припадност.

На ниво на случаи, насилството е документирано во случаи што вклучуваат Македонки, Албанки, Ромки и лица со непозната етничка припадност. Ова не значи дека насилството е поприсутно во една заедница од друга, туку ја покажува структурата на документираните случаи во оваа конкретна база, која зависи од географската покриеност, достапноста на услугите, довербата во организациите и патеките на пријавување.

Деца како директни и индиректни жртви

Еден од најсилните наоди во овој мониторинг период е присуството на деца во случаите. Во **10 од 19 уникатни случаи**, односно **52.6%**, децата се директно или индиректно засегнати. Ова ги вклучува случаите каде децата се:

- директни жртви на сексуално насилство;
- директни жртви на психолошко или физичко насилство од татко;
- сведоци на насилство врз мајката;
- присутни за време на насилни инциденти;
- користени како средство за контрола, закана или притисок врз жената;
- засегнати преку забрана за контакт, манипулација или семејна изолација.

Овој наод е особено важен затоа што покажува дека семејното насилство не може да се третира само како насилство врз возрасна жена. Во повеќе од

половина од случаите, насилството има последици врз деца, нивната психо-емоционална состојба, чувството на сигурност и развојот. Во неколку случаи се наведуваат страв, повлеченост, плачење, анксиозност, несигурност, изложеност на насилство и директно малтретирање.

Однос меѓу жртвата и сторителот

Во **13 од 19 случаи**, сторителот е интимен партнер, сопруг, поранешен партнер, татко или друго блиско семејно лице. Ова значи дека во **68.4% од случаите**, насилството се случува во интимна или семејна врска. Во **4 случаи**, сторителот и жртвата не се познаваат, што најчесто се однесува на сексуално насилство, грабнување, следење или јавен простор. Во **1 случај** сторителот е познаник, а во **1 случај** односот е нејасен или недоволно прецизиран. Ова ја потврдува главната линија на анализата: најголемиот ризик во оваа база не доаѓа од „непознат јавен простор“, туку од интимната, семејната и домашната сфера. Домот, партнерството, бракот и семејните односи се клучни места каде насилството се случува, се повторува и често останува непријавено.

Географска распределба

Најголем број случаи се документирани во **Прилеп — 9 од 19 уникатни случаи**. Потоа следуваат **Тетово со 5 случаи**, **Дебар со 2 случаи**, и по **1 случај** во **Струга**, **Охрид** и **Гостивар**. Оваа распределба не треба да се чита како мапа на реална преваленца на насилството, туку како мапа на документирање. Поголем број случаи во одредени градови може да укажува на поголема присутност или достапност на организациите, поголема доверба во локалните услуги или подобро воспоставени канали за упатување и документирање.

Институционален одговор

Од **19 уникатни случаи**:

- **7 случаи** се јасно пријавени во надлежна државна институција;
- **7 случаи** не се пријавени;
- **5 случаи** имаат нејасен статус или е наведено „не знам“.

Ова покажува сериозен јаз меѓу преживеаното насилство и формалната институционална заштита. Речиси еднакво е застапен бројот на пријавени и

непријавени случаи, додека значителен дел остануваат со нејасен институционален статус. Во пријавените случаи најчесто се спомнуваат **МВР, СВР, Центрите за социјална работа** и во некои случаи судски или бракоразводни постапки. Во дел од случаите има повратен одговор и преземени мерки, но задоволството од институционалниот одговор не е секогаш целосно. Некои случаи се оценети како делумно задоволително постапување, а во дел се очекуваат мерки или нема повратен одговор.

Овој наод укажува дека институционалната заштита е фрагментирана: понекогаш постои брз одговор, но често системот не е доволно предвидлив, достапен или доверлив за жртвите. Дополнително, фактот што дел од случаите се документирани преку граѓански организации покажува дека токму тие организации претставуваат клучна точка на прв контакт, стабилизација, советување и упатување.

Интерсекциска анализа

Анализата покажува дека насилството не може да се разбере единствено преку категоријата род. Иако сите документирани случаи се однесуваат на родово базирано насилство, ризиците, последиците и можностите за заштита значително се разликуваат во зависност од возраста, етничката припадност, родителскиот статус, економската положба, местото на живеење, пристапот до институции и присуството на деца во домаќинството. Податоците покажуваат дека насилството функционира како процес што се вградува во постојните нееднаквости, а не како изолиран настан што подеднакво ги погодува сите жени.

Еден од највидливите интерсекциски обрасци е поврзаноста меѓу **родот и возраста**. Малолетните девојчиња се појавуваат меѓу најранливите категории во базата. Токму кај нив се документирани дел од најтешките случаи на сексуално насилство, сексуална злоупотреба, дигитална уцена и психолошка траума. Во овие случаи ранливоста не произлегува само од полот, туку и од возраста, зависноста од возрасни лица, ограничениот пристап до информации и намалената можност самостојно да побараат заштита. Особено е загрижувачко што кај дел од малолетничките насилството е придружено со прекин на образованието, повлекување од училиште, симптоми на посттравматско стресно нарушување и долгорочни психосоцијални последици.

Податоците исто така покажуваат дека **децата не се само сведоци на насилството, туку често стануваат дел од механизмите преку кои се одржува контролата врз жените**. Во повеќе случаи сторителите користат закани за одземање на децата, ограничување на контактите, манипулација со старателството или директно психолошко влијание врз децата со цел да ја контролираат мајката. Тоа

значи дека родово базираното насилство во значителен дел од случаите функционира како семејно насилство со повеќегенерациски последици. Оттука, заштитата на жените и заштитата на децата не можат да се третираат како одвоени политики.

Етничката припадност сама по себе не може да се чита како фактор што произведува насилство, но податоците покажуваат дека таа влијае врз начинот на кој насилството се доживува и адресира. Кај ромските жени и девојчиња се забележува преклопување на повеќе фактори на ранливост: род, возраст, етничка припадност, економска несигурност и ограничен пристап до институционална поддршка. Особено значајно е што во случаите поврзани со ромски девојчиња се појавуваат елементи на дигитална злоупотреба, образовна исклученост и непријавување на насилството. Иако бројот на случаи е мал и не дозволува генерализации, тие упатуваат на потребата од посилна анализа на бариерите за пристап до правда, образование и услуги за поддршка кај ромските заедници.

Кај албанските жени и деца највидлива е поврзаноста меѓу насилството и семејната структура. Во повеќе случаи насилството се одвива во контекст на бракоразводни постапки, конфликт околу старателство, ограничување на контактите со деца и долготрајна психолошка контрола. Она што се издвојува не е етничката припадност сама по себе, туку фактот што насилството често се одвива во поширок семеен контекст, каде што последиците не се ограничени само на партнерскиот однос, туку се прелеваат врз децата и пошироките семејни односи. Во овие случаи институционалното пријавување е почесто присутно отколку во други категории, што може да укажува на подобра поврзаност со локалните сервиси или на повисоко ниво на ризик кое бара итна интервенција.

Кај македонските жени најчесто се појавуваат долготрајни обрасци на интимно-партнерско насилство кои траат со години пред да бидат пријавени. Во повеќе случаи се забележува циклус на насилство кој вклучува насилен инцидент, ветувања за промена, повлекување на пријавата, краток период на смирување и повторна ескалација. Овој образец е добро документиран и во меѓународната литература за семејно насилство и покажува дека одлуката за напуштање на насилна врска не е еднократен настан, туку долг процес условен од страв, економска зависност, присуство на деца и недоверба во институциите.

Особено важна интерсекциска оска во анализата е **економската зависност**. Иако економското насилство е експлицитно кодирано во помал број случаи, неговото влијание е видно низ многу од нив. Во повеќе случаи жените немаат сопствени приходи, живеат во дом во сопственост на сторителот, зависат од неговите финансиски ресурси или се соочуваат со ограничувања во пристапот до работа и образование. Податоците покажуваат дека економската зависност не е само последица на насилството, туку и механизам преку кој насилството се одржува.

Колку е поголема финансиската зависност, толку е потешко напуштањето на насилната средина и користењето на достапните механизми за заштита.

Дополнително, анализата покажува дека **пристапот до институции претставува интерсекциска димензија сам по себе**. Дел од жртвите не пријавуваат насилство поради страв, недоверба, претходни негативни искуства или чувство дека институциите нема да обезбедат ефективна заштита. Во неколку случаи организациите од граѓанскиот сектор се единствениот простор каде жртвите првично побарале помош. Ова укажува дека формалното право на заштита не секогаш се претвора во реален пристап до заштита, особено кај жени кои истовремено се соочуваат со сиромаштија, етничка маргинализација, родителски обврски или изолација.

Севкупно, податоците покажуваат дека насилството не може да се анализира како униформно искуство на „жените“ како единствена категорија. Наместо тоа, ризикот од насилство, неговата форма, последиците и можностите за излез од насилната ситуација се обликувани од пресекот на повеќе фактори. Најсилните интерсекциски обрасци во оваа база се појавуваат на пресекот на **родот, возраста, родителството, економската зависност, етничката припадност и пристапот до институционална заштита**, што укажува дека политиките за спречување и одговор на родово базираното насилство мора да бидат чувствителни на различните форми на структурна нееднаквост што ги обликуваат животите на жртвите.

Клучни наоди

1. Прво, анализираните случаи потврдуваат дека родово базираното насилство во најголем дел останува вкоренето во интимните и семејните односи. Најголем дел од сторителите се сопрузи, партнери, поранешни партнери или татковци, што укажува дека насилството најчесто не доаѓа од непознати лица, туку од луѓе со кои жртвите имаат или имале блиска емотивна, економска или семејна врска. Ова е особено важно бидејќи покажува дека ризикот не е ограничен на јавниот простор, туку се наоѓа во средини кои би требало да обезбедуваат сигурност и поддршка.
2. Второ, психолошкото насилство е присутно во сите анализирани случаи и претставува централниот механизам преку кој се воспоставува и одржува контролата. Податоците покажуваат дека насилството најчесто започнува преку омаловажување, изолација, љубомора, следење, закани и контрола на секојдневниот живот, а дури потоа ескалира во други форми на насилство. Ова укажува дека психолошкото насилство не треба да се третира како „помалку сериозна“ форма на насилство, туку како клучен индикатор за ризик од понатамошна ескалација.
3. Трето, високата застапеност на физичкото насилство покажува дека во значителен дел од случаите психолошката контрола преминува во директно телесно повредување. Сепак, анализата покажува дека физичкото насилство ретко се јавува како изолиран инцидент. Напротив, тоа најчесто се појавува по подолг период на психолошко малтретирање, закани или контрола, што дополнително ја нагласува потребата за рана интервенција уште при првите знаци на насилна динамика.
4. Четврто, сексуалното насилство е особено загрижувачко не само поради неговата тежина, туку и поради начинот на кој се трансформира и прилагодува на современите услови. Во анализираните случаи сексуалното насилство често е поврзано со дигитална злоупотреба, снимање без согласност, закани за објавување интимни содржини и онлајн уцена. Ова покажува дека границите помеѓу физичкиот и дигиталниот простор сè повеќе се бришат, а дигиталното насилство станува продолжение на родово базираното насилство, а не посебен феномен.
5. Петто, децата се појавуваат како една од најзначајните, но често невидливи категории жртви. Во повеќе од половина од случаите тие се директно или индиректно засегнати од насилството. Податоците покажуваат дека децата не се само сведоци на насилство, туку често се користат како средство за контрола врз жените, преку закани за одземање старателство, ограничување на контактите или директна психолошка манипулација. Ова упатува дека родово базираното насилство има долгорочни меѓугенерациски последици и

дека системите за заштита на жените и децата мора да функционираат како интегриран механизам.

6. Шесто, податоците покажуваат силна врска помеѓу насилството и структурната зависност. Во голем број случаи насилството е придружено со економска зависност, ограничен пристап до сопствени приходи, зависност од домување или страв од губење на децата. Тоа значи дека насилството не се одржува само преку физичка сила, туку и преку контрола врз ресурсите и можностите за самостоен живот. За многу жени, прашањето не е дали сакаат да ја напуштат насилната средина, туку дали имаат реални услови да го направат тоа.
7. Седмо, анализата покажува дека институционалниот одговор останува нерамномерен и фрагментиран. Иако дел од случаите се пријавени и добиле одредено ниво на институционална реакција, значителен број остануваат непријавени или со нејасен исход. Причините не се сведуваат само на индивидуални одлуки на жртвите, туку вклучуваат страв од одмазда, економска зависност, претходни негативни искуства со институции и недоверба дека системот ќе обезбеди ефективна заштита. Ова укажува дека пристапот до правда и заштита не е еднаков за сите жртви.
8. Осмо, граѓанските организации имаат суштинска улога во системот за одговор на насилството. Во повеќе случаи тие се првата или единствена точка на контакт за жртвите, обезбедувајќи психосоцијална поддршка, документирање, упатување и придружба низ институционалните процедури. Податоците покажуваат дека нивната улога не е само дополнување на институционалниот систем, туку често претставува предуслов насилството воопшто да стане видливо.

Заклучок

Податоците за периодот октомври 2025 – март 2026 покажуваат дека родово базираното и семејното насилство не се состојат од поединечни инциденти, туку претставуваат континуум на контрола, доминација и ограничување на автономијата. Насилството најчесто започнува како психолошка контрола, се продлабочува преку економска зависност, изолација и закани, а во дел од случаите ескалира во физичко, сексуално или дигитално насилство. Ваквата динамика покажува дека различните форми на насилство не функционираат одделно, туку како делови од ист механизам на моќ.

Особено значајно е што последиците од насилството ретко се ограничуваат само на директната жртва. Во голем број случаи децата се изложени на насилната средина, сведочат на насилството или стануваат дел од стратегиите за контрола. На тој начин насилството произведува долгорочни последици што ги надминуваат индивидуалните искуства и влијаат врз семејните односи, психосоцијалниот развој на децата и општествената кохезија.

Дополнително, анализата покажува дека насилството е тесно поврзано со пошироки структурни нееднаквости. Економската зависност, ограничениот пристап до ресурси, етничката маргинализација, возраста и недовербата во институциите влијаат врз тоа дали жртвите ќе побараат помош, каков одговор ќе добијат и колку успешно ќе можат да излезат од насилната ситуација. Оттука, родово базираното насилство не треба да се разбира само како индивидуален или семеен проблем, туку и како прашање на социјална правда, еднаков пристап до права и институционална одговорност.

Наодите од овој мониторинг период укажуваат на потребата од посилна координација помеѓу институциите, поголемо препознавање на психолошкото и дигиталното насилство како сериозни форми на повреда на човековите права, систематска заштита на децата изложени на насилство и долгорочна поддршка на специјализираните сервиси на граѓанските организации. Истовремено, податоците потврдуваат дека ефикасната превенција и заштита бараат пристап кој нема да реагира само на поединечниот насилен инцидент, туку ќе ги адресира и структурните услови што овозможуваат насилството да се повторува и одржува.

Коалиција Маргини

ул.Народен Фронт 27-36

1000 Скопје

+389 2 3214 269

www.coalition.org.mk

koalicijaspmz@gmail.com